

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus: neuvoston asetus asetuksen (EY) N:o 2201/2003 muuttamisesta tuomioistuimen toimivallan osalta sekä avioliittoasioissa sovellettavaa lakia koskevien sääntöjen antamisesta”

KOM(2006) 399 lopullinen

(2006/C 325/17)

Neuvosto päätti 20. syyskuuta 2006 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellämainitusta aiheesta

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 7. marraskuuta 2006. Ainoa esittelijä oli Daniel **Retureau**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 13.–14. joulukuuta 2006 pitämässään 431. täysistunnossa (joulukuun 13. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 108 puolesta, 2 vastaan 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Lausunnon tiivistelmä

1.1 Komitea, jota kuullaan nyt ensimmäisestä aloitteesta, kannattaa periaatteessa asetuksen (EY) N:o 2201/2003 laajentamista muutosten kautta toimivaltaa ja sovellettavaa lakia koskevilla kysymyksillä. Uudella asetuksella täydennetään näiltä osin asetusta, jossa käsitellään tuomioiden tunnustamista avioliittoa ja lasten huoltoa koskevissa asioissa. Komitea on jo avioeroa koskevasta vihreästä kirjasta antamassaan lausunnossa ottanut kantaa tuomioistuimen toimivaltaan ja sovellettavaan lakiin ja viittaa nyt tähän hyvin yksityiskohtaiseen lausuntoon ⁽¹⁾.

1.2 ETSK pohtii kuitenkin, onko tarkoituksenmukaista käsitellä erillisessä säädöksessä yhteisen omaisuuden jakoa (kiinteä ja irtain omaisuus ja muu varallisuus) ja laajentaa samalla jakoa koskevien säännösten soveltamisalaa ”avopareihin” (joilla myös voi olla yhteisiä lapsia).

1.3 Ehkä olisi ollut loogisempaa käsitellä avioliiton purkamisen kaikkia seurauksia ja yhteisten lasten huoltoa täydennetyssä asetuksessa N:o 2201/2003 ja ”avoliiton” purkamisen kaikkia seurauksia puolestaan uudessa asetuksessa. Avoliitolla tarkoitetaan rekisteröityyn sopimukseen perustuvaa yhteiselämää tai muuta avioliitonomaisissa olosuhteissa elämistä. Tällainen jako olisi varmasti tehnyt sovellettavasta oikeudesta selvempää ja ymmärrettävämpää ja helpottanut tuomioiden tunnustamista; useinhan kaikista avio- tai asumuseron edellytyksistä ja seurauksista päätetään lopullisesti yhdessä ainoassa tuomiossa.

2. Komission ehdotukset

2.1 Komissio on esittänyt neuvostolle hiljattain kaksi avioliittoasioissa sovellettavaa lakia koskevaa aloitetta. Ensimmäinen koskee avioliiton purkamista ja sisältää muutosehdotuksia 1. tammikuuta 2005 voimaan tulleeseen asetukseen N:o 2201/2003. Toinen koskee yhteisen omaisuuden jakoa sekä avioliiton että avioliiton purkamisen yhteydessä, kun avoliitolla tarkoitetaan muuhun sopimuksen kuin avoliittoon perustuvaa yhteiselämää tai muuta avioliitonomaisissa olosuhteissa elämistä.

2.2 Tarkasteltavana olevan ehdotuksen oikeusperusta on perustamissopimuksen 61 artiklan c kohta, jossa yhteisölle annetaan toimivalta toteuttaa 65 artiklan mukaisia oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa koskevia toimenpiteitä.

⁽¹⁾ Euroopan talous ja sosiaalikomitean 29.9.2005 antama lausunto aiheesta ”Vihreä kirja sovellettavasta lainsäädännöstä ja tuomioistuimen toimivallasta avioeroasioissa”, esittelijä: Daniel Retureau (EUVL C 24, 31.1.2006).

2.3 Komissaari Franco Frattini on todennut, että nämä kaksi aloitetta ”yksinkertaistavat pariskuntien elämää EU:ssa — —. Ne lisäävät oikeusvarmuutta ja antavat puolisoille tietoa aviovarallisuussuhteeseen ja avioeroon sovellettavasta laista. Tavoitteena ei ole harmonisoida jäsenvaltioiden avioerolainsäädäntöä, joka on hyvin eri sisältöinen eri maissa, vaan turvata oikeusvarmuus, joustavuus ja oikeussuojan saatavuus.”

2.4 Koska Euroopan unionissa on korkea avioeroprosentti, avioliittoasioissa sovellettava laki ja tuomioistuimen toimivalta vaikuttavat moniin kansalaisiin joka vuosi.

2.5 Neuvoston asetuksella (EY) N:o 2201/2003 kumottiin ja korvattiin neuvoston asetus (EY) N:o 1347/2000, ja se tuli voimaan 1. maaliskuuta 2005. Siihen ei sisälly kuitenkaan sovellettavaa lakia koskevia säännöksiä. Puolisot voivat neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaisesti valita useiden vaihtoehtoisten toimivaltaperusteiden välillä. Kun jäsenvaltion tuomioistuimessa aloitetaan avioliitto-oikeudellinen menettely, sovellettava laki määräytyy kyseisen valtion kansallisten lainvalintasääntöjen perusteella, ja näillä säännöillä voi olla hyvinkin erilaiset perusteet. Useimmissa jäsenvaltioissa sovellettavan lain määräytymisperusteena on liittymäperusteiden asteikko, jonka avulla pyritään varmistamaan, että menettelyyn sovelletaan oikeusjärjestystä, johon sillä on läheisin liittymä. Muissa jäsenvaltioissa avioliitto-oikeuden alaan kuuluviin menettelyihin sovelletaan järjestelmällisesti kansallista lakia (*lex fori*). Belgiassa puolisoilla on mahdollisuus valita ulkomaisen avioliittolain ja Belgian avioliittolain välillä.

3. Yleistä

3.1 Nyt tarkasteltava ehdotus koskee ”kansainväliseen” avioeroon, asumuseroon ja avioliiton pätemättömäksi julistamiseen sekä yhteisten alaikäisten lasten huoltoon sovellettavaa lakia. (”Kansainvälisyys” tarkoittaa, että puolisot ovat eri maiden kansalaisia tai saman maan kansalaisia mutta eivät asu siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalaisia ovat). Ehdotus koskee siis avioliiton purkamiseen liittyviä kysymyksiä, kun avioliitossa on toiseen valtioon liittyviä osatekijöitä, ilman että laajennetaan asetuksen N:o 2201/2003 aineellista soveltamisalaa.

3.2 Komitea toteaa, että ehdotuksessa tarjotaan kansalaisille tarkoituksenmukaisia ratkaisuja oikeusvarmuuden, ennustettavuuden, joustavuuden ja oikeussuojan saatavuuden takaamiseksi. ETSK on samaa mieltä oikeusperustasta, jota sovelletaan säännöllisesti siviili- ja kauppaoikeudellisissa kysymyksissä.

3.3 Päinvastoin kuin useimpien jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmissä, tiettyjen jäsenvaltioiden lainsäädännössä ei vaadita, että puoliset ovat eri sukupuolta. Komitea toteaa kuitenkin, että muutetun asetuksen tavoitteena ei ole harmonisoida jäsenvaltioiden lainsäädäntöä, vaan määrittää, mitä lakia sovelletaan kaikissa niissä tapauksissa, joissa on toiseen valtioon liittyviä osatekijöitä, ja mahdollistaa tuomioiden liikkuvuus ilman eksekvaturia. Jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien perustavatkään erot eivät siis periaatteessa estä komission ehdottaman muutetun asetuksen soveltamista.

3.4 Komitea on jo laatinut lausunnon hiljattain annetusta, avioeroon sovellettavaa lakia käsittelevästä vihreästä kirjasta ja viittaa nyt pääkohdittain tähän lausuntoon. ETSK korostaa uudelleen, että mainittu asetus on hyvin tärkeä eri kansalaisuutta oleville pariskunnille, sillä siinä selvennetään ja yksinkertaistetaan tuomioistuimeen vetoamisen edellytyksiä sekä tuomioiden vapaata liikkuvuutta sisämarkkinoilla koskevia sääntöjä.

3.5 ETSK korostaa, että ehdotuksen mukaan on mahdollista, että voi syntyä kaksi erilaista tilannetta sen mukaan, ovatko puoliset yhtä mieltä vai eri mieltä tuomioistuimen toimivallasta ja sovellettavasta laista. Lisäksi muutettu asetus toisi selvää hyötyä ja lisää joustavuutta yhtä mieltä oleville puolisoille, kun taas eri mieltä oleviin sovellettaisiin melko kaavamaisia mallia. Tämä eroaa avioeroa koskevassa vihreässä kirjassa kaavailuista tilanteista, sillä vihreässä kirjassa ehdotetaan joustavampia ratkaisuja tapauksiin, joissa puoliset ovat erimielisiä. Komitea olisi toivonut, että joustavuus olisi säilytetty, mutta myöntää, että komission ehdotus on yksinkertaisempi ja estää menettelyjen pidentymisen.

3.6 Ehdotus antaa mahdollisuuden oikeuspaikkasopimuksen tekemiseen, mikäli osapuolet ovat asiasta yhtä mieltä. Ehdotuksessa suljetaan kokonaan pois takaisin- ja edelleenviittaus, minkä komitea puolestaan voisi hyväksyä tietyin edellytyksin (se tuomioistuin olisi toimivaltainen tekemään takaisin- ja edelleenviittauksia koskevan päätöksen, johon kantaja on kanteen ensiksi esittänyt; kiireellisyysmenettely), kuten se toteaa avioeroa koskevasta vihreästä kirjasta antamassaan lausunnossa.

3.7 Oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyvästä poikkeuksesta todettakoon, että ehdotuksessa annetaan tuomioistuimille mahdollisuus olla tunnustamatta poikkeustapauksissa vierassa valtiossa annettua tuomiota, jos se on selvästi vastoin tuomioistuinvallan oikeusjärjestyksen perusteita. Jäsenvaltioiden välillä voi kuitenkin olla eroja, ja yhdessä valtiossa tunnustettu tuomio voisi jäädä tunnustamatta toisessa, mikä estäisi tuomion vapaan liikkuvuuden ja synnyttäisi näin epäasianmukaisen esteen.

3.8 Komitea katsoo, että varsinkin unionin ulkopuolisissa maissa annettujen tuomioiden osalta kannattaisi varmastikin täsmentää, että tunnustettavaksi haluttujen tuomioiden täytyy olla ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevaan eurooppalaisen yleissopimuksen ja Nizzan Eurooppa-neuvoston vuonna 2000 hyväksymän perusoikeuskirjan sekä puolisoitten täyden oikeudellisen tasa-arvon periaatteen mukaisia. Jos valtio, jolta on pyydetty tuomion tunnustamista, toteaa siinä ilmeisen ristiriidan Euroopan unionin perusoikeuksien kanssa, sen tulisi tehdä poikkeus tuomion liikkumiseen "unionin oikeusjärjestyksen perusteiden" nojalla.

3.9 Jotta voidaan taata tuomioiden yhtenäinen tunnustaminen kaikissa jäsenvaltioissa, tuomioistuinvaltio ei saisi kieltäytyä soveltamasta toisen valtion oikeusjärjestykseen kuuluvaa säännöstä sillä perusteella, että se on vastoin sen oman oikeusjärjestyksen perusteita. Tällainen poikkeus voisi pohjautua ainoastaan unionin oikeusjärjestyksen perusteisiin. Näin välttyäisiin mielivaltaisuuden vaikutelmalta tuomioistuinvallan kieltäytyessä tunnustamasta tietyssä valtiossa annettua tuomiota.

4. Erityistä

4.1 Komissio esittää kaksi erillistä aloitetta. Tämä johtuu näiden lainsäädäntöehdotusten aineellisen soveltamisalan erosta. Omaisuuden jakoa sääntelevä ehdotus koskee sekä avio- että avopareja.

4.2 Voidaan kuitenkin pohtia, onko ehdotettu kahtiajako tarkoituksenmukainen. Aviovarallisuusjärjestelmän purkamisessa tarvitaan erityisratkaisuja sen mukaan, millaiset puolisoitten omaisuusjärjestelyt ovat (lakisäateinen aviovarallisuusjärjestelmä avioehdon puuttuessa tai avioehtosopimus) ja onko puolisoitten välillä tehty lahjoituksia, joihin saatetaan soveltaa eri säännöksiä, muun muassa perintöoikeudellisia, kuin muihin lahjoituksiin.

4.3 Ehkä olisi ollut loogisempaa käsitellä avioliiton purkamisen kaikkia seurauksia, myös taloudellisia, ja yhteisten lasten huoltoa täydennetyssä asetuksessa N:o 2201/2003 ja käsitellä uudessa asetuksessa puolestaan muiden kuin avioliitossa olevien, mahdollisesti samaa sukupuolta olevien parien liiton purkamisen kaikkia seurauksia. Muilla liitoilla tarkoitetaan rekisteröityyn sopimukseen perustuvia liittoja (kuten PACS-sopimus eli *Pacte civil de solidarité* Ranskassa) tai muuten avioliitonomaisissa olosuhteissa elämistä ilman rekisteröityä sopimusta.

4.4 Tällainen jako olisi varmasti tehnyt sovellettavasta oikeudesta selvempää ja ymmärrettävämpää ja helpottanut tuomioiden tunnustamista. Useinhan kaikista avio- tai asumeron edellytyksistä ja seurauksista päätetään yhdessä ainoassa tuomiossa. Myös "epätyypillisten" parien lasten asema täytyy ratkaista muutenkin kuin omaisuusjärjestelyjen osalta.

Bryssel 13. joulukuuta 2006.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Dimitris DIMITRIADIS